

Şehriyeli Bulgur Pilavı Nesliyiz Biz

– Birsen İNAL · 03 Ekim 2017

Güz, hüzün ve tedirginliklere gebe bir mevsimdir. Her güz, doğa hüznün sembolü sarı renge esir olunca insanları önümüzdeki kışın çok çetin geçeceği tedirginliğiyle donma, aç kalma korkusu sarar. İşte bu düşünceyle çok iyi hazırlanırdık kışlara biz Diyarbekirliler. Hem çok iyi hazırlanır hem de çok haz alırdık bu hazırlıklardan.

Ne zahmetli bir yaşamın içinden geldik biz şehriyeli bulgur pilavı nesli olarak teknolojik imkânların bol, mutluluğun kıt olduğu bugünlere. Bugün her şeyimiz var ama daha fazlasını isteyerek ruhumuzu kasvet kuyularında boğuyor, depresyon denen canavarın kiskacından kurtulamıyoruz. Analarımız ne fedakarlıklara göğüs gererek hayatlarını kurmuşlar. Bin bir güçlüklerle adeta dişleri ve tırnaklarıyla hayata tutunarak bizleri büyütmüşler. Şartların zor, imkânların kısıtlı, dostlukların kolay, şükürlerin bol olduğu günlerin mutlu çocuklarıydık biz. Kalaylı paxır quşxanada pişip aynı sehende yenen qoxusunun mahalleyi sardığı ş'ereli bulgur pilavına uzanan on elin bir sini etrafında toplandığı günlerin çocuklarıyız biz. Elle kesilen şehriyeli bulgur pilavının üstüne tek kulplu paxır tavada dağlanan sarı yağ döküldü mü tadına doyum olmazdı. Yanına sirkeli patlıcan turşusu, bir baş kuru soğan ve koyun yoğurduyla yapılmış bir tas ayranın oldu mu paşa da sendin ağa da sen...

Şehriye akşamlarımız vardı muhabbetin bol, incitmeyen dedikodunun yapıldığı, kızların beğenildiği, masalların anlatıldığı, insanlık derslerinin verildiği bir gece mektebi gibiydi şehriye akşamlarımız. Nisan ayı sonlarına doğru başlanırdı şehriye kesilmesine. Karasinekler çıkmadan kesilip kurutulmalıydı şehriye. Mahallede biri başlatır sırayla tüm evler keserdi. Gelenlere saygıdan olsa gerek şehriye öncesi evlerde köklü bir temizlik yapılırdı. Üstüne şehriyenin kesileceği örtünün temizliği de çok önemliydi. Her sene gözden geçirilerek söküğü dikilir yırtığı varsa özenle yamanırdı. Oturulacak minderlerin yüzleri yıkanır hamurun içine konulacağı quşxana külle iyice ovularak parlatılırdı. Şehriyelik unun ölçüsü tenekeydi. Kimi ev bir teneke kimi ev iki-üç teneke un ayırırdı şehriye için.

Şehriyede usul adap çok aranırdı. Büyüğe saygıyı, güzel konuşmayı, doğru oturup kalkmayı, nezaket ve görgü kurallarını arardı bir çift güzel söze değer veren, selamın tadını bilen, yardım etmekle, başkalarının dertlerini dinlemekle, bir tas çorbayı bölüşmekle mutlu olan güzel insanlar. Azıcık da tatlı çekişmelere tanıklık ederdi bu güzel saf ve temiz insanlar...

-Hoş geldiz, safa getirdiz bacım.

-Hoş bulduğ, xerli, bereketli olsun. Sağlıkla yemağ nasip ola komşî.

-Kimleri çağırдың?

-Herkesi çağırдың, tê arxa mehleye qeder xeber saldım. Gelene giderem ben de

-Sen böyükxen yuxarî başa geç, xamurî da sen dağıt. Êlin tezdin xamur da tez biter.

-Cemêt dê gelmeğa başladı.

-Nasılsan Fatma Xanım, çoluğ çociğ nasıldır qurban?

-Êyî dêyağ êyî olağ, êyîlix yoxtır. Qızım düşük yaptı, neredese ölfidi.

-Vî Allah mehfaza, uşağlarî yetim qalardı.

-Hêç söleme Allah yüzümüze baxtî, hêpi o cêzu qaynanasının yüzünden, "Günaxım boynan ola ki sen uşağ doğmamağ için bî şê yapasan." sölemiş. Mehsumum da qorxıdan bî şê yapmî, hama süd xeramî û üst üste doğî. Bu sefer de hemile kalınca arxadaşî zornan ona soğan qaboğunî qaynatmış, aç karnına içirmiş. Deme deşilmiş, uşağ muşağ da gêtmiş ama qızım da neredese ölüdü.

-Bibi sût heram etmağ nedir?

-Nedir, bêzî emzikli ana sût verdixça ay başî olmaz, hemile kalmaz. Sût korî söleriğ buna. Kucağındakinî sûtten kesmeden öbürüne hemile kalınca bilmez. O uşağ da sût emdixça xestelenîr, erir, biter. Hetta karnındaki teprenene qeder. İşte buna sût heramladı söleriğ.

-Hele bî eşpeh at.

-Maşallah elin ne tezdır gelin. İp gibim de kesisen. Siz Mardinlîsiz degil? Mardinlîlar çox güzel keserler.

-Dê hade ha, êlizî tez tutın, bu quşxananın bitmesine dört günd var. Êyşa da oxındî. Geceler çox uzun degil.

-Bibî hele bize bî hekat anlat, senin hekatların çox güzeldir.

-Hele durun ha ne hekatîdır, biz hekatlıx olmışıx ha. Durun size bî mesele anlatam. Qayanam İkrım Xanım anladîdü. Bizim Êde isminde Ermeni asıllı bî kiracmız vardî. Esas ismî Meryem'di ama bütün mehlelî ona Êde sölüdü. Mala min ê qefle zamanî babasınî, anasınî götürdixlari zaman Êde'yî qomşılarna bıraxmışlar, bî daha da geri dönememişler. O qomşılar isminî Êde bıraxmışlar ki kimse Xıristiyan olduğunî bilmesin. Qomşıların yanında qalmış, büyük olmuş, hêç evlenmemişti. Ölene qeder de orda qaldî. Üç bacî gibim geçinip gididiler. Hêqim-î Loqman da êle değildi. Kimin bî yeri incinedi, göbeği düşedi, bî yeri yanadı ma ne söliyəm her bî xesteliğa bî ilacî vardî.

-Nerden öğrenmişti deyisen bu ilaçları?

-Ne bilêm ben, zahar böyüklerinden görmüşti. Nerden öğrenecağ, mektep mi vardı o zaman. Hem olsaydı da nerden gîdêcaxtı! Fıqara canınî zor qurtarmış zalımların elinden.

-Peki, dönmişti bizim dine?

-Vala qusura baxma ama biz onî hêç de meraq edip sormamıştıx. İstîsen senin için yarın gîdem soram ama mezarının yerinî bilmîyem. Qız Allah'ın seversen insan olamadıxtan sora Müslüman olmuş, Xıristiyan olmuş ya da Êzidî olmuş neye yarar. Bax şimdi sahan bî şê daha anlatam sen o zaman da sor bahan dönmiş ya da dönmemiş...

-Vî kele ma insan êdemî kî sahan bî şê sora. Vaz geçtim, tamam heyatî ömrümde bî daha sahan bî şê sormîyacağam.

-"Yaralî kuşa daş atılmaz." bu sözü kulağan küpe êt. Yedi düşün bî êşin!

-Ağzımın payınî aldım, dê hade anlat çox meraq êttix.

-Bî günî qomşıların tavoxları zehirli buğda yêyî. Tam qırx tene tavox zehirlenî. Hewar imdat Êde'ye gêliler. Êde bu tavoxların hepsinin qursağınî kesi, yedixlarinî çıxarı, igne iplikle tikî. Tavoxların hepsinî kurtarı. De hade siz de bî karıncayî kurtarın da görem sizî.

-Xıristiyanların hepsî êledir ma. Benim de dayımın oğlı Nebi, bî günî damda loğdan oynarken demax ki gücü yetmî damdan loğla barabar hewşe düşti. Yedi sekiz yaşlarındaydı. Biz de camdan yağmurın yağışınî tamaşa edidix. Bî baxtık ki Nebi yerde. Hediye yengem başına dizine vurdî, ağladı. Nebi anında şiştî loğ gibi oldî. Qomşılar geldi, baxtî, her yerinin kırıldığını sölediler. Dayımın diğeri oğlı Nevzat çapa

çapa dayımın İspayî Başı'ndaki tükenine gëtti, xeber verdi. Dayım çıxıxçî Şimon bacıyî aldî geldi. Şimon bacî Nebi'nin bacaxlarının xırm-u xeşeq olduğunî söledî. Önce eliden qırıxlarî düzelttî, soradan da yeşil sabunî rendeledî, yumurtanın sarısîdan mēcun gibim êttî. Yıxanmamış japon bezine sürdî, yaxî yaptı her iki bacağınî da baştan aşagî sardî. Bî kaç sefer de geldi baxtı. Nebi altî ay sora sapa sağlam oldığı zaman kimse inanmadî.

-He he ben de Şimon bacıyî biliyem, çoğı zaman toxtorlar bile Şimon bacıya qırıx-çiqıx göndermişler.

-Vala ondan olmiya ha bu memlekette çoğı insan şelû şext olı, kalır.

-Qız siz orda neye êle gülîsiz?

-Senin sözlere gülîyx bibî. Çox xoşsan, bu sözlere gerek ki yazağın, heyat dersi verisen Vallah. Heyatî güzelleştirmenin bütün sırlarî saxlıdır ha bu senin gün yüzî görmemiş sözlere.

-Dê hade ordan çillaqalar, çillaqalix yapmağa yoxsa şere kesmeğa geldiz. Qız qısmî birez ağır başlı olır, böyüklerinin ögünde gülse bilem sesinî kimse işitmez. O qurî bamyê Sebo'nın şişko patata qızî gibi olmayın dêyiyem ben size. Biri bahan torunun çillakalix yaptı dese onun saçınî pırçığınî koparıram Vallah.

-Têw sen êle söyle o şişko patatayî êle zengin bî eve vermişler ki dêyiler daha nişanda qızî altuna batırmışlar çıxarmışlar. Bilisen kimdir? Bizim kiracının öge oğlıdır, böyük qumanın oğlıdır. İstanbul'da çalışî. Qız oraya gelin gidêcağ.

-Vî vî Êxmo çırto ispirotudur onun adı. Ben de dedim hele kimdir. Qaz qazîdan, baz bazîdan, qor tavox, kor xorozîdan. Birbirlerini bulmuşlar. Xerlî ola.

-Kele bacım bu qızan hêç mi öğretmemişsen, bu nedir her bî tene atî ki deyisen belki elma qurdîdır. Birez ince kes lê! Onun ögündekilerini topla yarın êvleye sade şere pilavî yap, gelağın, yeyağın.

-Başım üstüne, he Vallah êyi olır. Yarınki êvle yemegim de belli oldî. Yarpuz da yeni çıxmış, güzel bî yarpuz salatası da yaparam barabar yerix.

-Qax qax, tez bîrezim daha xamur yoğır. Bî qırtık daha yumuşaq tut xamurın.

-Xaltıya Sîtê pineklî.

-Ê ma sen bilisen Xaltıya Sîtê sebehin korında qaxî. Siz qaxana qeder o hewşî, küçe qapısını yixî, xamurî fırına götürî hele siz xanımlar uyxîdan qaxîsiz.

-Ev sêbî daldın, unuttun dê qax uyxumızı kaçır, ağzımızı tadlandır, sulandır va.

-Qızlar gül şurubî yapmışam. Leymunata da var ikisinden de doldırın getirin. Gelin sen de şekerli fındix getir. Qusuruma baxmayın, daldım gëttim.

-Allah qızımî rexe ede, hele bahan bî tas su vêresen, ben bardaxta içmiyem. Gerek tas ola.

-Buyır têze.

-Su gibim êziz olasan, gëttiğın yerde buyıran sen olasan.

-Kele o gece tam yatıdığ, qüçede bî welvele koptî ki Mēzallah. Meraq ettim kulağımî verdim, vermez oladım. Dört kişî birini köşeye sıxıştırmıştı. O yaxardıxça onar hem zımxızlıdılar hem de herifin ne anası ne bacısı ne de qarısını bıraxıdılar. Êle yazuğım geldi, êle.

-Mesele nedî, anlamadın ma?

-Anladım, anladım herifi borçlıları yaxalamıştı. Hem cebinde ne var ne yox gëtti hem yedi bayram anası gëtti hem de öz özüne tox toyunca köteğınî yêdi. Böyükler ne söylemişse doğrı söylemişler "Borca şarab içen iki kerem şerxoş olırmış." Bu adam üç kerem şerxoş oldî gëtti.

-Vallah sen bu işi hem êyi bîlisen hem de elin xefiftit. Şêgrelerin blunmazîsan bibî, hangi şêgrede xamur dağıtsan, o xamur bilmîsen nasıl bitî.

-Benim bacımın hem dili hem de dilçegi vardır. *Becerene bal xelvasî, becermiyene baş ağrısîdir bu işler ana qurban.

Birsen İnal

*Özümsen Diyarbekir / Lis Yayıncılık